

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ**В. С. Зубко, orcid.org/0000-0002-7198-2959**

У статті охарактеризовано визначені й обґрунтовані організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутніх психологів до професійної мобільності: використання інтерактивних методів та технологій дистанційного навчання, зорієнтованих на розв'язання професійних завдань; забезпечення умотивованого розв'язання студентами професійно спрямованих ситуаційних завдань під час вивчення фахових дисциплін та різних видів практик; залучення студентів до квазіпрофесійної діяльності з метою активізації спрямованості на професійну мобільність; створення й упровадження навчально-методичного комплексу підготовки майбутніх психологів до професійної мобільності. Наголошено на тому, що ефективна підготовка майбутніх психологів до професійної мобільності можлива за впровадження в освітній процес університету визначених організаційно-педагогічних умов формування готовності майбутніх психологів до професійної мобільності.

Ключові слова: майбутні психологи, професійна мобільність, готовність до професійної мобільності, організаційно-педагогічні умови.

ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE FORMATION OF READINESS OF FUTURE PSYCHOLOGISTS FOR PROFESSIONAL MOBILITY**V. S. Zubko**

Professional mobility stimulates the personality of the future psychologist to self-development, expansion of professional competencies, intellectual enrichment and increase of professional knowledge. This is very important for future psychologists. Professional mobility contributes to the following: the ability to respond quickly to change, find your professional place, change the type of activity or type of work, to remain satisfied with the profession. Therefore, an important task is to prepare future psychologists for professional mobility. This should be done during their training at the Pedagogical University. The definition and substantiation of organizational and pedagogical conditions for training future psychologists for professional mobility is relevant. The article characterizes certain organizational and pedagogical conditions for the formation of readiness of future psychologists for professional mobility: the use of interactive methods and technologies of distance learning, these are technologies for solving professional problems; solving professional tasks by students while studying professional disciplines and different types of practices; involvement of students in professional activities to increase motivation for professional mobility; creation of an educational and methodical complex of training future psychologists for professional mobility. The article says that the preparation of future psychologists for professional mobility will be effective if you apply certain organizational and pedagogical conditions for the formation of readiness of future psychologists for professional mobility.

Keywords: future psychologists, professional mobility, readiness for professional mobility, organizational and pedagogical conditions.

Сучасний фахівець-професіонал повинен бути готовим до систематичного оновлення свого багажу знань, освоєння нових технологій та інформаційних джерел, що зумовлені бурхливим розвитком науки і техніки, уміти адаптуватися до цих змін у суспільстві й бути конкурентоспроможним у відповідній сфері діяльності. На передній план виходить така якість фахівця, як професійна мобільність, що є запорукою успішності молоді людини в сучасному суспільстві. Отже, виникає проблема формування професійної мобільності майбутніх фахівців у процесі навчання у ЗВО [1; 5]. Це стосується й майбутніх психологів.

Стосовно кожної особистості професійна мобільність не тільки забезпечує їй високу адаптаційну здатність, але й стимулює її до саморозвитку, розширення професійних компетенцій, інтелектуального збагачення та примноження професійних знань. Для майбутніх психологів це особливо важливо, оскільки професійна мобільність підсилює їхню впевненість у здатності швидко реагувати на мінливість кон'юнктури ринку, знаходити свою професійну нішу, змінюючи вид діяльності або вид праці, й залишаючись професійно задоволеними [7, с. 232]. Тому важливим завдання є підготовка майбутніх психологів до професійної мобільності ще в період їхньої професійної підготовки в педагогічному університеті. Особливо актуальним є визначення й обґрунтування організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх психологів до професійної мобільності є актуальною проблемою для сучасного освітнього процесу.

У контексті дослідження важливими є праці науковців, які займаються проблемами професійної мобільності особистості. Професійну мобільність традиційно досліджували в соціології (Р. Бендікс, С. Ліпсет, Р. Ривкіна, П. Сорокін та ін.). Їхні праці пов'язані, здебільшого з аналізом управління процесами

мобільності населення (Л. Сорокіна, В. Суровнева та ін.), різними видами мобільності (соціальна, соціально-професійна, соціокультурна, трудова, академічна тощо). Зокрема, О. Балакірєв, С. Нужнова досліджували процеси соціальної мобільності у сучасному суспільстві, О. Безпалько, Г. Бойко, В. Борисов, К. Олійник – професійну мобільність майбутніх педагогів, Н. Бринєв – академічну мобільність студентів як фактор розвитку процесу інтернаціоналізації освіти, Т. Заславська, Н. Коваліско – трудову мобільність, І. Мальцева – гендерні відмінності професійної мобільності та сегрегацію на ринку праці, Р. Ривкіна – зв'язки між різними видами мобільності, О. Симончук – міжпрофесійну мобільність та зміну соціальної ідентичності, І. Шпекторенко – види мобільності індивіда тощо. Однак, проблема підготовки майбутніх психологів до професійної мобільності є недостатньо дослідженою. Разом з тим зазначимо, що досліджень, присвячених проблемі підготовки майбутніх психологів до професійної мобільності недостатньо.

Метою статті є визначення організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх психологів до професійної мобільності.

З метою формування готовності майбутніх психологів до професійної мобільності необхідно визначити, обґрунтувати й експериментально перевірити організаційно-педагогічні умови, що сприятимуть цьому.

Організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутніх психологів до професійної мобільності у процесі фахової підготовки нами було визначено на основі проведеного науково-теоретичного аналізу проблеми готовності майбутніх психологів до професійної мобільності, результатів початкової діагностики досліджуваної якості у студентів, а також власного практичного досвіду викладання у ЗВО. Схарактеризуємо підходи окремих науковців до визначення умов і чинників впливу на професійну мобільність особистості.

Погоджуємося з С. Висоцьким, який, розкриваючи психолого-педагогічне визначення поняття «умови», відносить до них сукупність об'єктивних можливостей змісту навчання, методів, організаційних засобів його здійснення для забезпечення успішного вирішення поставленого педагогічного завдання [4, с. 92]. У цьому випадку, вищевказане стосується ефективного формування готовності майбутніх психологів до професійної мобільності. Саме таку сукупність об'єктивних можливостей змісту навчання, методів, організаційних форм і матеріальних можливостей її здійснення, які забезпечують успішне вирішення завдання формування готовності майбутніх психологів до професійної мобільності нам потрібно віднайти. У дослідженні визначено організаційно-педагогічні умови формування досліджуваної якості.

У наукових дослідженнях знаходимо різні підходи щодо визначення умов і чинників впливу на професійну мобільність особистості (Н. Брижак, А. Ващенко, Є. Іванченко, О. Кіліченко, Ю. Клименко, Р. Пріма та ін.). Загалом науковці поділяють чинники впливу на формування професійної мобільності на зовнішні і внутрішні. Зовнішні чинники пов'язані зі змінами в середовищі життєдіяльності людини: глобальні та індивідуальні. Глобальні зміни викликані розвитком української економіки, а індивідуальні – зміною професії, робочого місця, статусу в організації в результаті різних причин (стан здоров'я, зміна місця проживання тощо). Внутрішні чинники залежать від індивідуальної спрямованості особистості, її індивідуальних якостей. У їхньому формуванні значна роль належить здатності людини керувати собою, умінню досягати мети [2]. На наше переконання, для формування готовності майбутніх психологів до професійної мобільності важливими є як зовнішні, так і внутрішні чинники.

У більшості авторів важливим для підготовки до професійної мобільності особистості визнається: формування мотивів, спрямованості на професійну мобільність; поєднання традиційних та інноваційних форм організації науково-методичної роботи; збагачення змісту фахових дисциплін тематикою, пов'язаною з формуванням професійної мобільності; сприяння становленню позитивної професійної «Я-концепції» майбутнього фахівця; використання міжпредметних зв'язків; використання інформаційних технологій для навчання студентів для розв'язання професійних завдань тощо.

Аналіз наукових джерел з проблеми дослідження, опитування викладачів, врахування результатів констатувального етапу педагогічного експерименту уможливили визначення нами таких організаційно-педагогічних умов, дотримання яких, на нашу думку, позитивно впливатиме на підготовку майбутніх психологів до професійної мобільності: використання інтерактивних методів та технологій дистанційного навчання, зорієнтованих на розв'язання професійних завдань; забезпечення вмотивованого розв'язання студентами професійно спрямованих ситуаційних завдань під час вивчення фахових дисциплін та різних видів практик; залучення студентів до квазіпрофесійної діяльності з метою активізації спрямованості на професійну мобільність; створення й упровадження навчально-методичного комплексу підготовки майбутніх психологів до професійної мобільності.

Упровадження визначених нами організаційно-педагогічних умов формування готовності майбутніх психологів до професійної мобільності здійснювалося нами зі студентами експериментальних груп під час теоретичної підготовки та практичної. З теоретичної підготовки використовували як обов'язкові навчальні дисципліни» (цикл загальної підготовки, цикл професійної підготовки) так і вибірково навчальні дисципліни» (цикл загальної підготовки, цикл професійної підготовки), а також дисциплін поглибленого

вивчення з напрямів: «Психологічне консультування», «Організаційна психологія», «Дитяча психологія». З практичної підготовки майбутніх психологів освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр було використано навчальну практику (навчально-ознайомчу), виробничу практику (психодіагностичну практику, психологічну практику).

Обґрунтуємо визначені організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутніх психологів до професійної мобільності.

Провідна ідея першої організаційно-педагогічної умови (використання інтерактивних методів та технологій дистанційного навчання, зорієнтованих на розв'язання професійних завдань) – забезпечити майбутнім психологам доступ до навчальних матеріалів для засвоєння системи професійних знань, на основі яких формується готовність до професійної мобільності. Ефективність використання технологій дистанційного навчання сьогодні сумнівів не викликає. Це стосується й підготовки майбутніх психологів до професійної мобільності. Дистанційне навчання, в якому під час експерименту брали участь майбутні психологи, це – індивідуалізований процес передання й засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності, який відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчання у спеціалізованому середовищі, створеному на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій. При використанні технологій дистанційного навчання ми обирали як найбільш поширені платформи Adobe, MOODLE, Google групи, Microsoft Office 365, так і інші. Викладачі та студенти знайомилися, зокрема, з добіркою сервісів для дистанційного навчання, підготовленою Міністерством цифрової трансформації України. Такі технології характеризуються широким використанням комп'ютерних навчальних програм та електронних підручників, розроблених викладачами кафедри психології і соціальної роботи Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, доступних студентам за допомогою глобальної (Інтернет) і локальних (Інтранет) комп'ютерних мереж. Загалом ефективність дистанційних технологій навчання заснована на тому, що студенти самі відчують потребу в подальшому здобуванні знань, в нашому випадку знань, що стосуються професійної мобільності. Вони мають можливість працювати з навчальними матеріалами в такому режимі та обсягах, які підходять для них індивідуально. Результат значною мірою залежить від того, наскільки регулярно навчається студент. Послідовне виконання контрольних-діагностичних завдань і підсумкової роботи, а також підтримка з усіх питань з боку викладача-координатора (тьютора) забезпечує планомірне засвоєння програми навчальних дисциплін.

Наведемо декілька прикладів використання окремих форм онлайн-комунікації з майбутніми психологами, які використовували під час експерименту. Наприклад, після вивчення окремих розділів, тем, після практики ми проводили *відеоконференції* – це конференції в режимі реального часу онлайн. Для цього ми визначали конкретну дату і час. Це ефективний спосіб спілкування з групою студентів на відстані. Під час відеоконференцій ми слухали і обговорювали звіти студентів після проходження практики, також захисти проектів з тих чи інших навчальних дисциплін відбувалися в режимі реального часу.

Поширеною формою спілкування в дистанційному навчанні був *форум*. Кожний форум ми присвячували певній проблемі або темі. Наприклад, «Роль та місце консультанта в консультування», «Вимоги до особистості консультанта», «Загальна характеристика процесу психологічного консультування», «Процедури та техніки консультування» тощо. Модератором форуму, зазвичай, був викладач, саме він організовував обговорення, задавав додаткові запитання, робив повідомлення, пропонував нову інформацію тощо. Також завдяки програмному забезпеченню форумів ми могли приєднувати до форуму різні додаткові файли.

Засобом оперативної комунікації людей через інтернет є *чат*, під час якого здійснювалося спілкування викладачів зі студентами та студентів між собою в мережі в режимі реального часу. Найчастіше використовували такі різновид чатів, як текстовий та відеочат.

Зрідка використовували *блог*, як форму спілкування, в якій право на публікацію належить одній особі, зазвичай, викладачеві. Ми пропонували студентам різні професійні ситуації, вони мали їх прочитати, прокоментувати, запропонувати розв'язання тієї чи іншої професійної ситуації. Потім у блозі велося обговорення кожної ситуації з коментарями від студентів.

Найпоширенішою формою спілкування є, звісно, *електронна пошта*, оскільки вона дає змогу не лише передавати повідомлення у формі звичайних текстів, а й звукові, відео-повідомлення тощо.

Оперативну інформацію, повідомлення тощо передавали через *соціальні мережі*, зокрема, Viber, де були створені закриті чати для кожної групи.

Широкий набір інструментів для освітньої взаємодії викладача зі студентами надає платформа Moodle (<https://moodle.org/>). Використовуючи Moodle, ми подавали навчальний матеріал у різних форматах: текстів, презентацій, відеоматеріалів тощо; проводили тестування із закритими і відкритими типами запитань тощо.

Під час карантину особливо активно використовували платформу Google Classroom (<https://classroom.google.com/>), сервіс, що пов'язує Google Docs, Google Drive і Gmail. За допомогою цієї

платформи ми організували онлайн-навчання, використовуючи відео-, текстову та графічну інформацію. За допомогою Google Classroom ми після кожної теми проводити тестування, переглядали результати виконання вправ, застосовували різні форми оцінювання, коментували виконане студентами й організували ефективне спілкування зі студентами в режимі реального часу.

Для проведення онлайн-зустрічей також використовували Zoom (zoom.us/download). Позитивним моментом стало те, що студенти мали змогу використовувати додаток на комп'ютері, планшеті, смартфоні. Ми, зазвичай, планували заняття в Zoom заздалегідь і розсилали студентам ідентифікатор та код доступу. Корисною виявилася інтерактивна дошка, яка є в цій програмі, оскільки ми, перемикаючись з демонстрації екрана на інтерактивну дошку, пропонували студентам для перегляду супутні відео-матеріали.

У будь-якому випадку, ці та інші технології дистанційного навчання ми, крім виконання програмних вимог за кожною дисципліною, зорієнтовували на розв'язання майбутніми психологами професійних завдань.

Отже, основними принципами, яких ми дотримувалися під час використання технологій дистанційної освіти, є: гнучкість, динамічність, адаптивність, неперервність, креативність, відкритість. Використання цих технологій дає змогу майбутнім психологам поповнити перелік фахових умінь і навичок, які сприяють формуванню їхньої готовності до професійної мобільності та в подальшому сприятимуть успішній діяльності в професійній сфері. За допомоги технологій дистанційного навчання майбутні психологи навчилися більш ефективно самостійно планувати свою діяльність; приймати рішення, робити вибір і нести за нього відповідальність; працювати в інформаційному просторі; подавати здобуті результати діяльності з використанням інформаційних технологій; поглибили навички самоосвіти, що позитивно вплинуло на формування їхньої готовності до професійної мобільності.

Для викладачів, які використовували технології дистанційного навчання, теж було низка переваг: вони отримали зручні засоби надання навчального матеріалу студенту; їм було досить просто контролювати успішність студентів; у них з'явилася можливість швидкого доповнення курсу новою інформацією, коригування помилок; вони ефективно використовували засоби інтерактивної співпраці викладача і студента, що, безумовно сприяло ефективності підготовки майбутніх психологів до професійної мобільності.

Провідна ідея другої організаційно-педагогічної умови (забезпечення умотивованого розв'язання студентами професійно спрямованих ситуаційних завдань під час вивчення фахових дисциплін та різних видів практик) – забезпечити майбутнім психологам засвоєння алгоритмів розв'язання професійних ситуацій під час вивчення фахових дисциплін та різних видів практик, що сприятиме формуванню їхньої готовності до професійної мобільності.

У ситуаційних завданнях, які ми пропонували майбутнім психологам під час вивчення фахових дисциплін були описані події з реальної практики психолога. Кожна запропонована студентам подія містила проблемну ситуацію, яка потребує вирішення психологом. Ми прагнули, щоб подана в ситуаційному завданні ситуація була зрозумілою студентам, з чіткою послідовністю розвитку події і конкретними діями основних учасників.

Для того, щоб забезпечити умотивоване розв'язання студентами професійно спрямованих ситуаційних завдань під час вивчення фахових дисциплін та різних видів практик, ми використовували цикл Д. Колба.

Окреслимо визначений Д. Колбом «цикл навчання»:

I етап – конкретний досвід;

II етап – спостереження та роздуми;

III етап – формування абстрактних концепцій;

IV етап – практика, активні дії (експериментальна перевірка теорії) [8].

На думку науковця, навчання має здійснюватися по спіралі, де кожна наступна точка пов'язана з попередньою й дає поштовх до розгортання наступної. Він наголошує, що навчання буде ефективним лише тоді, коли буде опиратися на досвід людини, на її попередні знання, давати можливість отримувати нову інформацію, яку людина може використати на практиці [8]. Таким чином, використання циклу Д. Колба не лише забезпечує умотивоване розв'язання студентами професійно спрямованих ситуаційних завдань під час вивчення фахових дисциплін та різних видів практик, а й сприяє розвитку мотиваційно-ціннісного, когнітивно-пізнавального, операційно-технологічного компонента, оскільки студенти, використовуючи власні знання й досвід, навчаються практично розв'язувати складні професійні ситуації. Та головний вплив здійснюється на розвиток особистісно-рефлексивного компонента готовності майбутніх психологів до професійної мобільності, оскільки відбувається активне використання рефлексивних навичок студента.

Таким чином, важливою умовою підготовки майбутніх психологів до професійної мобільності є забезпечення умотивованого розв'язання студентами професійно спрямованих ситуаційних завдань під час вивчення фахових дисциплін та різних видів практик.

Провідна ідея третьої організаційно-педагогічної умови (залучення студентів до квазіпрофесійної діяльності з метою активізації спрямованості на професійну мобільність) – забезпечити майбутнім психологам поступовий перехід від навчальної до професійної діяльності, з урахування різноманіття всіх видів діяльності психолога. Контекстне навчання майбутніх психологів тлумачимо як освітню технологію, в якій моделюється предметний та соціальний зміст майбутньої професійної діяльності психолога, результатом такого навчання є формування професійної компетентності майбутнього психолога (А. Вербицький) та, щодо проблеми дослідження, формування готовності майбутніх психологів до професійної мобільності.

Засвоєння змісту контекстного навчання здійснюється у процесі власної внутрішньомотивованої активності майбутніх психологів, спрямованої на оволодіння цілісною професійною діяльністю.

Залучення студентів до квазіпрофесійної діяльності з метою активізації спрямованості на професійну мобільність ми здійснювали за допомогою контекстного підходу. Засновник контекстного підходу А. Вербицький вважає, що «контекстний підхід до навчання забезпечує об'єднання теоретичної та практичної підготовки майбутніх фахівців, органічний зв'язок отриманих знань із майбутньою професійною діяльністю» [3]. Контекстний підхід визначають як поєднання навчальної і професійної діяльності у процесі квазіпрофесійної підготовки майбутніх фахівців.

Із аналізу праць дослідників означеної проблеми можемо зробити висновок, що технологія контекстного навчання передбачає послідовну трансформацію однієї форми навчальної діяльності в іншу: навчальна діяльність академічного типу трансформується у квазіпрофесійну діяльність, що є проміжною, підготовчою формою професійної підготовки, навчальною за формою і професійною за змістом і здійснюється завдяки моделюванню цілісних фрагментів майбутньої діяльності «занурення» (ділові ігри та інші форми моделювання), потім – у навчально-професійну (виробнича практика, курсовий і дипломний проекти тощо), що створює умови для природного переходу від навчання до праці. Побудова процесу формування готовності майбутніх фахівців на основі технології контекстного навчання сприяє максимальному наближенню змісту навчальної діяльності студентів до їхньої майбутньої професії [6]. Це стосується й підготовки майбутніх психологів.

Квазіпрофесійна діяльність студентів організовується шляхом моделювання на практичних заняттях умов і специфіки реальної професійної діяльності майбутніх психологів. Найбільш ефективною формою організації квазіпрофесійної діяльності є, наприклад, ділова гра (гра-імітація), яка дозволяє моделювати різні ситуації, що зустрічаються в реальному професійному середовищі майбутніх психологів [6].

Отже, залучення майбутніх психологів до квазіпрофесійної діяльності у процесі професійної підготовки активізує, на наш погляд, їхню спрямованість на професійну мобільність, оскільки в процесі цієї діяльності студенти набувають досвіду професійної діяльності, у них формується здатність до творчого саморозвитку, рефлексії тощо. Саме завдяки наближенню навчальної діяльності до професійної шляхом використання різних проблемних та ігрових ситуацій майбутні психологи оволодівають індивідуальними стратегіями розвитку і професійної діяльності, усвідомлюють важливість такої діяльності і важливість власної готовності до професійної мобільності, у них з'являється внутрішня готовність до якісних змін; вони набувають здатності до швидкого набуття й узагальнення нових професійних знань і умінь; у них підвищується рівень готовності до прийняття рішень й здатність адаптуватися у разі зміни завдань діяльності практичного психолога; з'являється гнучкість поведінки, що забезпечить в подальшому ефективність професійної діяльності й компетентність у всіх сферах застосування психоконсультації.

Провідна ідея четвертої організаційно-педагогічної умови (створення й упровадження навчально-методичного комплексу підготовки майбутніх психологів до професійної мобільності) – забезпечити, по-перше, викладачів навчально-методичними матеріалами, використання яких допоможе в підготовці майбутніх психологів до професійної мобільності; по-друге – забезпечити студентів методичними матеріалами, що можуть бути корисними для них щодо самодіагностики та розвитку власної готовності до професійної мобільності. Усе це буде більш ефективним, на нашу думку, за умови створення й упровадження навчально-методичного комплексу підготовки майбутніх психологів до професійної мобільності, до якого входять: удосконалені програми навчальних дисциплін; навчально-методичний посібник; методичні рекомендації тощо.

Для підвищення ефективності процесу підготовки майбутніх психологів до професійної мобільності нами було розроблено відповідний навчально-методичний комплекс, до якого увійшли: авторський спецкурс «Професійна мобільність майбутнього психолога» для студентів спеціальності 053 Психологія; навчально-методичний посібник «Підготовка майбутніх психологів до професійної мобільності»; методичні рекомендації «Професійна мобільність майбутніх психологів: методи діагностування», де містяться вказівки щодо застосування діагностичних методів, анкети для викладачів педагогічних університетів, які вони можуть використовувати у своїй роботі з метою діагностування й підготовки майбутніх психологів до професійної мобільності.

Висновок. Таким чином, аналіз та узагальнення наведених джерел дають змогу стверджувати, що ефективна підготовка майбутніх психологів до професійної мобільності можлива за впровадження в освітній процес університету таких організаційно-педагогічних умов: використання інтерактивних методів та технологій дистанційного навчання, зорієнтованих на розв'язання професійних завдань; забезпечення умотивованого розв'язання студентами професійно спрямованих ситуаційних завдань під час вивчення фахових дисциплін та різних видів практик; залучення студентів до квазіпрофесійної діяльності з метою активізації спрямованості на професійну мобільність; створення й упровадження навчально-методичного комплексу підготовки майбутніх психологів до професійної мобільності.

Література

1. Аймедов К. В. Професійна мобільність майбутніх фахівців у процесі навчання у ВНЗ: компетентнісний підхід / Аймедов К. В., Стрельбицька С. М. // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]. Серія : Педагогіка. Т. 251. – 2014. – Вип. 239. – С. 49-52.
2. Брижак Н. Ю. Професійна мобільність як фахова якість майбутнього вчителя / Н. Ю. Брижак // Науковий вісник Ужгородського національного університету : Серія: Педагогіка. Соціальна робота. Гол. ред. І. В. Козубовська. – 2016. – Вип. 1 (38). – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла». – С. 67-70.
3. Вербицкий А. А. Компетентностный подход и теория контекстного обучения / А. А. Вербицкий. – Москва : Исслед. Центр, 2004. – 84 с.
4. Высоцкий С. В. Структура психолого-педагогических условий формирования поисково-творческой направленности личности в процессе обучения / С. В. Высоцкий // Наук. вісник Південноукраїнського держ. пед. ун-ту ім. К. Д. Ушинського. – Вип. 8-9. – Одеса, 1999. – С. 90-94.
5. Герасимова І. Становлення феномена «професійна мобільність» / Герасимова І., Фрицюк В. // Актуальні питання гуманітарних наук: Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Редактори-упорядники М.Пантук, А.Душний, І.Зимомря]. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика» – Вип.27. – Том 1. -2020. – С. 270-274.
6. Довгопола Л. Практична підготовка майбутніх учителів біології до професійної діяльності на основі контекстного підходу / Л.Довгопола // Педагогічні науки. – № 73. – 2019. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/339629689_practicna_pidgotovka_majbutnih_uciteliv_biologii_do_profesijnoi_dialosti_na_osnovi_kontekstnogo_pidhodu
7. Пілецька Л. С. Вплив соціально-психологічної адаптації на професійну мобільність особистості / Л. С. Пілецька // Теоретичні і прикладні проблеми психології. – № 3(29). – 2012. – С. 227-234.
8. Kolb D. Experiential learning / D.Kolb. – Englewood Cliffs (N.J.), 1984. – 40 p.

References

1. Aimeredov K. V. Profesiina mobilnist maibutnix fakhivtsiv u protsesi navchannia u VNZ: kompetentnisnyi pidkhd / Aimeredov K. V., Strelbytska S. M. // Naukovi pratsi [Chornomorskoho derzhavnogo universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu "Kyievo-Mohylianska akademiia"]. Serii : Pedagogika. T. 251. – 2014. – Vyp. 239. – S. 49-52.
2. Bryzhak N. Yu. Profesiina mobilnist yak fakhova yakist maibutnoho vchytelia / N. Yu. Bryzhak // Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu : Serii : Pedagogika. Sotsialna robota. Hol. red. I. V. Kozubovska. – 2016. – Vyp. 1 (38). – Uzhhorod: Vydavnytstvo UzhNU «Hoverla». – S. 67-70.
3. Verbickij A. A. Kompetentnostnyj podhod i teoriya kontekstnogo obuchenija / A. A. Verbickij. – Moskva : Issled. Centr, 2004. – 84 s.
4. Vysockij S. V. Struktura psihologo-pedagogicheskikh uslovij formirovaniya poiskovo-tvorcheskoj napravlenosti lichnosti v processe obuchenija / S. V. Vysockij // Nauk. visnik Pivdenoukrajns'kogo derzh. ped. un-tu im. K. D. Ushins'kogo. – Vip. 8-9. – Odesa, 1999. – S. 90-94.
5. Herasymova I. Stanovlennia fenomena «profesiina mobilnist» / Herasymova I., Frytsiuk V. // Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: Mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobytskoho derzhavnogo pedagogichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Redaktory-uporiadnyky M.Pantiuk, A.Dushnyi, I.Zymomria]. Drohobych: Vydavnychi dim «Helvetyka» – Vyp.27. – Tom 1. -2020. – S. 270-274.
6. Dovhopola L. Praktychna pidhotovka maibutnix uchyteliv biolohii do profesiinnoi diialnosti na osnovi kontekstnogo pidkhodu / L.Dovhopola // Pedagogichni nauky. – # 73. – 2019. – [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: https://www.researchgate.net/publication/339629689_practicna_pidgotovka_majbutnih_uciteliv_biologii_do_profesijnoi_dialosti_na_osnovi_kontekstnogo_pidhodu
7. Piletska L. S. Vplyv sotsialno-psykholohichnoi adaptatsii na profesiinu mobilnist osobystosti / L. S. Piletska // Teoretichni i prykladni problemy psykholohii. – # 3(29). – 2012. – S. 227-234.
8. Kolb D. Experiential learning / D.Kolb. – Englewood Cliffs (N.J.), 1984. – 40 p.